

Oude Kerk, 17 november 2024

Schrift en Tafel

ds. Johan Meijer

gelezen: Exodus 30: 11-16 en Marcus 12: 38 – 13:2

titel: Waar zitten wij hier naar te kijken?

Preek

*Gemeente van onze Heer Jezus Christus,
lieve mensen van God,*

I

‘Waar zitten we hier naar te kijken?’, vraagt vrijdagavond laat een journalist aan een van de fractieleiders die tevoorschijn komt uit het Catshuis, na het crisisoverleg van de regering. Waar zitten er hier naar te kijken, ja, die vraag herken ik, niet alleen bij deze gebeurtenis, maar steeds eigenlijk, bij alles wat maar steeds tot ons komt. Waar zitten we hier naar te kijken? In wat voor vervreemdende film zijn we terecht gekomen?

En waar zitten we hier naar kijken we naar als we de teksten van vandaag zien. En als we met Jezus meekijken naar taferelen op het tempelplein.

II

Maar eerst Exodus, waar kijken we hier naar? Losgeld voor je leven... door een plaag getroffen worden als je bij de telling door de mand valt... welke telling dan? En rijken hoeven niet meer te betalen dan een halve sjekel, armen niet minder.

Exodus 30 is onderdeel van maar liefst vijftien hoofdstukken die gaan over de constructie van de ontmoetingstent. Het volk onderweg in de woestijn had een mobiel heiligdom, een tent van samenkomst, met muren van huid en ramen als ogen, speurend naar hoop en dageraad. Over die ontmoetingstent gaat het: daar waar de Eeuwige zich laat ontmoeten en waar het volk samenkomt om 'recht voor God te staan' en te bidden en Gods woorden te overwegen. Het gaat dan ook over de Sabbat, de rustdag, de inademdag, de op ademkomdag. Het gaat daarbij om ritme, evenwicht, balans. Het gaat om gelijkwaardigheid en bescheidenheid: ieder mensenkind is even veel waard voor God en voor allen in gelijke mate geldt de bevrijding uit het Angstland. Niemand meer en niemand minder, wij zijn allemaal Gods kinderen.

III

In schril contrast hiermee staat het gouden stierkalf uit Exodus 32. Haast, menselijk initiatief, bij elkaar gegrabbeld goud, eredienst waar niet over nagedacht is, wild gedans, mensen in de verdrukking, onevenwichtige extase, verering van het goud, het kapitaal, de potentie van de stier, alles wat indruist tegen een rustige, kalme, gelijkmatige liturgie voor de Heer. Aandachtige tijd is wat hoort bij de liturgie van de ontmoetingstent, rust, goddelijk gebod en orde. Want God heeft een ontwerp gegeven voor de tent: in de cadans van de zeven scheppingsdagen. En met verwijzing naar het verbond ná de zondvloed: de vernieuwing van de schepping en de herinnering aan het verbond omgeven de eredienst in een zeer uitgebalanceerd weefsel van de ontmoetingstent. En zo komt God wonen in het midden van zijn volk en zo trekt God met ze mee, als de tent weer opgebroken wordt en de stoet pelgrims verder trekt naar Beloofd Land.

IV

Wanneer de Thorateksten op schrift worden gesteld bevindt het volk zich in de wildernis, in ballingschap, in onbalansland, in chaosoord. Juist dan en daar is de herinnering aan de hele opbouw van de ontmoetingstent, met alles daaromheen een troost, een inspiratie en een richting. Het je weer te binnenbrengen dat God nabij is, meetrekt, trouw blijft, zelfs als het volk God ontrouw is. Dat God nieuwe orde scheidt en verbondenheid zoekt, zelfs wanneer mensen ongeduldig en wild achter andere goden aanrennen en er omheen dansen. De orde van de Godsdienst in de tent van samenkomst is te midden van al dat gewoel en gedoe een oase van rust en bezinning. Niet een menselijke uitvinding die er is om menselijke behoeften te bevredigen, maar een plaats waar de vernieuwing van de schepping begint, waar vorm gegeven wordt en richting gewezen aan een geordend leven in verbondenheid met God. De ontmoetingstent staat daarin centraal en daar hoort een financiële bijdrage bij. Voor de bouw en het onderhoud. Tempelbelasting heet dat, de collecte voor de kerk zou je kunnen zeggen, zoiets als kerkbalans. Wat aardig dat dat woord balans daarin voorkomt, want de bijdragen voor de ontmoetingstent moeten in balans zijn: niemand meer en niemand minder. Ook in Jezus' tijd was er die tempelbelasting volgens de Thora, Jezus deed er zelf ook aan mee. En nog steeds: de halve sjekel wordt in het joodse heden gezien als basisbijdrage voor het lidmaatschap van de synagoge en de gemeenschap die daar bij hoort.

Voor God zijn we allemaal gelijk en als het gaat om de bijdrage aan de eredienst: iedereen draagt bij in gelijke mate. Iedereen draagt bij, de een niet meer, de ander niet minder. Dat klinkt toch mooi eerlijk en oprecht rechtvaardig...?

V

Maar waar kijken we hier naar, op het tempelplein? Dat verhaal over de weduwe die geld in de offerkist werpt, zoals Marcus het vertelt. Jezus zit er tegenover en kijkt toe hoe mensen er geld in werpen. Rijken die dat opzichtig doen en veel doneren en die arme vrouw die haast niks heeft en dat bijna niks helemaal weggeeft. Dat klinkt niet als balans of gelijkwaardigheid.

Nee, precies, die plaats van gelijkwaardigheid: de tempel als de vaste opvolger van de ontmoetingstent, is een oord van ongelijkwaardigheid geworden. En chaotische jungle van eigenbelangen en machtsvertoon. Die blinkende gewaden van de rijken, die pronkers die zich graag laten zien en graag laten gelden, met grootse woorden. Zij dienen zichzelf, en dus: zij dienen andere goden en hun rijkdom danken ze aan wat ze van de armen afgepakt hebben. Die enorm schrijnende en zeer onbijbelse kloven tussen rijk en arm, die er altijd zijn geweest, en in onze dagen zeker ook, is een regelrechte aanval op de balans en de orde die de Schepper in gedachten had, die God ons aangeboden en geboden heeft. De heren in lange gewaden verslinden degenen die zij volgens de Thora moeten helpen en beschermen. Maar nee, ze gebruiken hun geld om hun aanzien in de religieuze gemeenschap te vergroten. Maar ze geven toch ook veel?! Ja maar ze geven niet om God, ze geven om zichzelf alleen. Ze maken de orde van Gods tempel, Gods ontmoetingsplaats te schande. En de weduwe zien ze niet. Die doet er niet toe.

VII

Waar kijken we hier naar? Jezus licht de vrouw aan, zet haar in het licht, niet in het spotlicht, maar een zacht warm licht en tekent haar als een volwaardig lid van Gods volk. Zij weet wat waarde heeft, zij weet welke waarde zij heeft in de ogen van God. Zij volgt de Thora nauwgezet, zij weet wat zij bijdraagt aan het leven met God in de tent van samenzijn. Ze heeft er de laatste cent voor over, ze geeft die op. Zij geeft, zoals voorgeschreven, óngeacht haar persoonlijke omstandigheden. Een gebaar van trouw en vertrouwen. Een sterke wil om vast te houden aan datgene waar de ontmoetingsplaats met de Eeuwige voor staat: zelfs als zij van medemensen niet ontvangt waar zij ook recht op heeft: liefde, zorg en recht. Midden in de wildernis, verslonden door degenen die andere goden dienen, midden in die jungle draagt de weduwe het hare bij. Onverstoorbaar.

Jezus ziet haar. God ziet haar. In Jezus komt God mensen nabij, om zo te blijven bouwen aan zijn verbond. Wat mensen daaraan ook proberen af te doen. God blijft trouw en nabij, niet statisch maar beweeglijk is deze God, die steeds opnieuw blijft proberen om mensen het geschenk van een goed en rechtvaardig leven te geven.

Amen